

ตำนานกระต่ายในดวงจันทร์

นำเสนอเมื่อ : 16 มี.ค. 2552

ตำนานกระต่ายในดวงจันทร์ มีอยู่ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็นแอฟริกา ทิเบต เม็กซิโก จีน ญี่ปุ่น ฯลฯ แต่ทว่าแพร่หลายที่สุดในซีกโลกตะวันออก
สันนิษฐานว่าตำนานกระต่ายในดวงจันทร์น่าจะมิต้นกำเนิดในประเทศอินเดีย

ตามตำนานอินเดีย เชื่อกันว่าภาพที่เห็นบนผิวดวงจันทร์คือ เทพแห่งดวงจันทร์ ชื่อจันทรา ผู้ซึ่งถือกระต่ายไว้ในมือ เนื่องจากคำว่ากระต่ายในภาษาสันสกฤต คือ ศตะ ดังนั้นจึงเรียกดวงจันทร์ว่า ศศิน แปลว่า ซึ่งมีกระต่าย

ส่วนตำนานจีนเล่าว่า ภาพที่ปรากฏบนดวงจันทร์ คือกระต่ายกำลังตำข้าวในครก
กระต่ายตัวนี้เชื่อกันว่าเป็นผู้รับใช้เซียนหรือผู้วิเศษ โดยมีหน้าที่ปรุงยาอายุวัฒนะ

ในนิทานแฝงคติธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับกระต่ายบนดวงจันทร์ เล่าว่า ครั้งหนึ่งมีกระต่าย ลิง นาก และสุนัขจิ้งจอก สาบานรวมกันว่าจะไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต และบำเพ็ญตนเป็นฤๅษีอยู่ในป่า
พระอินทรอยากทดสอบในศรัทธาของสัตว์ทั้งสี่ จึงปลอมตัวเป็นพราหมณ์เที่ยวขอบริจาคทาน
โดยไปขอจากลิงเป็นตัวแรก ลิงมอบมะม่วงให้ จากนั้นพราหมณ์ก็ไปขอทานจากนาก
นากถวายปลาซึ่งมาตายเกยตื้นอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ ส่วนสุนัขจิ้งจอกก็ถวายนมหม้อหนึ่งและผลไม้แห้ง

เมื่อพราหมณ์เข้าไปขอบริจาคทานจากกระต่าย กระต่ายพุกกับพราหมณ์ว่า “ข้ากินแต่หญ้าเป็นอาหาร
หญ้าก็ไม่มีประโยชน์ใด ๆ กับท่านเลย” พราหมณ์จึงเอ่ยขึ้นว่า ถ้ากระต่ายบำเพ็ญพรตเป็นฤๅษีที่แท้จริงแล้ว
ขอให้สละชีวิตของตนเพื่อเป็นอาหารแก่พราหมณ์
กระต่ายตอบตกลงทันทีและทำตามที่พราหมณ์ขอร้องว่าให้กระโดดเข้ากองไฟเอง
พราหมณ์จะได้ไม่ต้องลงมือฆ่าและปรุงกระต่ายเป็นอาหาร กระต่ายปีนขึ้นยืนบนก้อนหินและกระโดดเข้ากองไฟ
ในขณะที่ร่างกระต่ายกำลังจะตกลูเพลิงนั้น พราหมณ์ได้คว้าตัวกระต่ายไว้
แล้วเปิดเผยตัวตนที่แท้จริงว่าเป็นใคร
พระอินทรนำกระต่ายไปไว้บนดวงจันทร์เพื่อให้สิ่งมีชีวิตทั้งมวลในโลกได้เห็นกระต่าย
และรับรู้ว่กระต่ายคือตัวอย่างแห่งการเสียสละตนอันยิ่งใหญ่

นิทานแฝงคติธรรมทำนองนี้ยังมีเนื้อเรื่องที่แตกต่างกันไปบ้างเล็กน้อย บางเรื่องก็ว่า
ขณะที่พระพุทธรูปออกแสวงหาสัตว์ธรรมได้หลงทางไปกลวงป่า และมาพบกระต่ายเขา
กระต่ายถวายตัวเป็นอาหารแด่พระพุทธรูปโดยกระโดดเข้ากองไฟ
แต่พระพุทธรูปได้แสดงบุญญาภิหารช่วยชีวิตกระต่ายขึ้นจากไฟ และนำกระต่ายไปไว้บนดวงจันทร์
อีกเรื่องหนึ่งเล่าว่า ครั้งหนึ่งพระพุทธรูปในร่างของกระต่าย ยินยอมพลีร่างเป็นอาหารแก่สัตว์ที่กำลังอดอยากหิวโหย
อีกเรื่องหนึ่งว่า ทรงสละตัวเองแก่พระอินทร
พระอินทรจึงได้วาดรูปกระต่ายลงบนดวงจันทร์เพื่อเป็นเครื่องรำลึกชั่วนิรันดร์

สำหรับในหมู่ชาวสุตเทนทอต ชาวพื้นเมืองเร่ร่อนล่าสัตว์ ทางตอนใต้ของทวีปแอฟริกา
ตำนานกระต่ายบนดวงจันทร์ช่วยอธิบายโรคปากแหว่ง (harelip) ตั้งแต่เกิดของเรา
ตามตำนานพระจันทร์ส่งกระต่ายลงมายังโลกเพื่อบอกกับมนุษย์ว่าเมื่อเธอตายจะกลับฟื้นขึ้นอีกครั้ง
และมนุษย์ก็เช่นกัน แต่กระต่ายไม่ใส่ใจจึงจำขอความผิด ๆ ถูก ๆ ไปบอกมนุษย์ว่า พระจันทร์ตายแล้ว
จะไม่ฟื้นคืนมาใหม่ และมนุษย์ก็จะเป็นเช่นเดียวกับเธอ เมื่อพระจันทร์ทราบวาระตายทำอะไรลงไป
เธอโกรธมากและพยายามจะไซขวานจามหัวกระต่าย แต่พลาดไปโดนริมฝีปากบนของกระต่ายแทน
จากกระต่ายบาดเจ็บก็ตอบแทนเธอด้วยการขวนเขาที่ใบหน้าด้วยอุ้งเล็บของมัน
ทำให้เกิดรอยปื้นดำปรากฏบนดวงจันทร์ดังที่เห็นกันทุกวันนี้

“ข้อมูลสนับสนุนจากหนังสือ ๑๐๘ ของคำถาม / สำนักพิมพ์สารคดี”